

Secció Històrico-Arqueològica

El curs començà amb la presentació del nou Consell de Govern, que ha quedat format de la manera següent:

President:	ALBERT BALCELLS I GONZÁLEZ
Vicepresident:	MANUEL MUNDÓ I MARCET
Tresorer:	XAVIER BARRAL I ALTET
Secretària:	MARIA TERESA FERRER I MALLOL

La Secció s'ha reunit, com és habitual en tots els cursos, en sessions ordinàries de treball, les quals han tingut lloc els dies 9 de setembre, 22 d'octubre i 19 de novembre de 1998, i 28 de gener, 25 de febrer, 25 de març, 29 d'abril, 27 de maig i 28 de juny de 1999. A més, hi hagué una reunió extraordinària el dia 4 de març de 1999.

A partir de la reunió del Ple de l'IEC del 14 de juny de 1999 s'han incorporat a la Secció dos nous membres numeraris: els senyors Joan F. Cabestany i Fort i Josep Massot i Muntaner.

A més de les activitats de tràmit, d'execució i de revisió d'acords, de seguiment del pressupost, de preparació de publicacions, etc., la Secció ha emès els informes que detallem a continuació.

Informes

La Secció ha emès nou informes preceptius sobre els expedients de declaració com a bé cultural d'interès nacional

(BCIN), sol·licitats a l'IEC per la Direcció General del Patrimoni Cultural del Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya.

Informes d'expedients en la categoria de monument històric i sobre delimitació de l'entorn de protecció

Casa Coll i Regàs, Celler Cooperatiu de Sant Guim de Freixenet, ermita de la Bovera, església de Santa Maria de la Ribera, monestir canonical de Santa Maria, monestir de Sant Sebastià dels Gorgs i Torre de Can Mario.

Informe d'expedient en la categoria de zona arqueològica

Via del Capsacosta, tram de Sant Pau Vell al pas dels Traginers (Sant Pau de Segúries, Ripollès - la Vall de Bianya, Garrotxa).

Informe d'expedient en la categoria de document original

Llibre de privilegis de Cervera

La Secció ha dictaminat també sobre divuit escuts heràldics, vint-i-dues banderes municipals i una bandera de consell comarcal després d'haver estudiat els expedients presentats a l'IEC per la Direcció General d'Administració Local del Departament de Governació de la Generalitat de Catalunya.

Escuts heràldics municipals dictaminats

Alfés, les Avellanes i Santa Linya, Bellprat, Cantallops, Castellví de la Marca, Cava, Gavet de la Conca, la Massó, Palol de Revardit, Pontós, Prats de Lluçanès, Prullans, Querol, Rocafort de Queralt, Rodonyà, Sant Feliu de Llobregat, Santa Maria de Corcó i les Valls d'Aguilar.

Banderes municipals dictaminades

Albesa, Balenyà, la Baronia de Rialb, el Brull, el Catllar, Cubelles, Forrallac, Gaià, Ivars de Noguera, Olost, Palau de Plegamans, Pedret i Marzà, Piles, el Pla de Santa Maria, Regencós, Sanaüja, Sant Feliu de Buixalleu, Savallà del Comtat, Torredembarra, Torrent, Vilagrassa i Vilanova i la Geltrú.

Bandera del Consell Comarcal

Les Garrigues.

La senyora Maria Teresa Ferrer, juntament amb alguns altres membres, revisà una sèrie de documents de la Secció, entre els quals es troba el *Llibre d'A-*

lexandre, del qual el senyor Albert Hauf ha elaborat un informe.

La Secció elaborà un informe sobre la conveniència de catalogar la col·lecció de béns del Museu Diocesà de Lleida per tal de finalitzar l'expedient d'inclusió en el Catàleg del Patrimoni Cultural Català que havia estat sol·licitat pel director general del Patrimoni Cultural de la Generalitat de Catalunya a l'Institut.

Treballs conjunts amb altres seccions

La senyora Eulàlia Duran i el senyor Albert Hauf formen part del consell de redacció de la revista *Estudis Romànics*.

Alguns membres de la Secció han intervingut en la revisió de propostes de termes referents a matèries que són competència de la Secció Històrico-Arqueològica per al *Diccionari de la llengua catalana* de l'IEC.

Comissions

El senyor Josep Guitart forma part de la Comissió d'Investigació de l'Institut.

El senyor Manuel Mundó forma part de la Comissió de Lexicografia com a representant de la Secció.

Els senyors Xavier Barral, Antoni Pladevall i Manuel Riu formen part de la Comissió Assessora del programa ARCAT.

Actes acadèmics

En les sessions ordinàries de la Secció s'han portat a terme les comunicacions

científiques següents: «El poder de Plini el Jove a Pont i Bitínia», pel professor Géza Alföldy; «El coneixement de l'activitat artística per mitjà dels catàlegs d'exposició», pel senyor Francesc Fontbona; «Tabula Imperii Romani», pel senyor Josep Guitart; «Fonts per a l'estudi del mercat urbà de cereals a Catalunya», pel senyor Antoni Riera; «La poesia catalana al final del segle XVIII i al principi del segle XIX», pel senyor Joaquim Molas; «La Catalunya carolíngia, el que resta per fer», pel senyor Manuel Mundó, i «El consell de guerra contra el sindicalista Joan Peiró (1942), un cas representatiu i alhora singular», pel senyor Albert Balcells.

El dia 21 de setembre de 1998 el senyor Marc Mayer pronuncià la lliçó inaugural del curs 1998-1999, que dugué per títol *L'art de la falsificació. Falsae inscriptiones a l'epigrafia romana de Catalunya*.

Dins del cicle de conferències sobre Ramon Llull, organitzat per Caixa de Sabadell, Sa Nostra i l'IEC, el senyor Albert Hauf pronuncià les conferències «Els exemples lul·lians» i «Ramon Llull o l'art d'inventar històries: claus "artístiques" de l'originalitat literària de l'*Arbre exemplifical*» els dies 24 de febrer i 24 de març de 1999 a la Sala Prat de la Riba.

El dia 21 de maig de 1999 es presentà a la Sala Prat de la Riba de l'IEC l'obra *Repertori d'exposicions individuals d'art a Catalunya (fins a l'any 1938)*, realitzada per les senyores Antònia Mont-

many, Montserrat Navarro i Marta Tort i dirigida pel senyor Francesc Fontbona.

El dia 27 de maig de 1999 tingué lloc a la seu de l'IEC la primera reunió internacional del projecte *Urbanitas: un model de desenvolupament cultural i turístic de les ciutats antigues*. Hi assistiren, per part de l'IEC, els senyors Josep Guitart, director del Patronat d'Arqueologia de Guissona; Manuel Castellet, president de l'IEC, i Albert Balcells, president de la Secció Històrico-Arqueològica.

El dia 28 de maig de 1999 es portà a terme la reunió del Comitè Internacional de la Tabula Imperii Romani, que aquest any s'ha celebrat a Barcelona.

El dia 15 de juny de 1999 es presentà a la Sala Prat de la Riba de l'IEC el llibre del senyor Manuel Mundó *Obres completes. I: Catalunya. 1: De la romanitat a la sobirania*, publicat per Curial Edicions Catalanes i Publicacions de l'Abadia de Montserrat. La presentació fou a càrrec dels senyors Jesús Alturo i Perucho, curador de l'edició, Antoni Pladevall i Marc Mayer, i també hi parlà el president de la Secció Històrico-Arqueològica, senyor Albert Balcells. Assistiren a l'acte el comissionat per a Universitats i Recerca, senyor Andreu Mas-Colell, i el president de l'IEC.

Del 20 al 26 de juny els senyors Manuel Mundó i Josep Guitart assistiren com a representants de l'IEC a la 73a reunió de la Unió Acadèmica Internacional, celebrada a Cracòvia. Hi inter-

vingueren en els programes del Corpus Vitrearum Medii Aevi, de la Tabula Imperii Romani, de la Forma Orbis Romana, del Corpus de Marques Amfòriques i del Corpus d'Antiguitats Precolombines. Dins d'aquest darrer programa, presentaren l'obra *Tèxtils precolombins de col·leccions públiques catalanes*, de la senyora Victòria Solanilla.

Els senyors Manuel Riu i Antoni Riera formaren part del Comitè Científic de la XXVII Setmana Internacional d'Estudis Medievals, organitzada per la Universitat Autònoma de Barcelona i la Universitat de Barcelona, que se celebrà a la Sala Prat de la Riba de l'IEC el dia 29 de juny.

Els senyors Manuel Riu i Joaquim Molas feren la presentació al Ple del 22 març de 1999 dels aleshores candidats a nous membres senyors Joan Ferran Cabestany i Josep Massot, respectivament.

Distincions

El pare Miquel Batllori ha estat guardonat amb el Premi de la Fundació Catalana per a la Recerca.

Els senyors Marc Mayer i Josep Massot han estat nomenats doctors *honoris causa* per la Universitat Eötvös Loránd de Budapest i per la Universitat de Mallorca, respectivament.

El senyor Joaquim Molas i la senyora Jill R. Webster, membre corresponent de la Secció, han rebut la Creu de Sant Jordi de la Generalitat de Catalunya.

Publicacions

PRAT DE LA RIBA, ENRIC. *Obra completa*.

Vol. II: *1898-1905*. Barcelona: coedició amb Edicions Proa, SA, 1998. 669 p. [A cura d'Albert Balcells i Josep M. Ainaud i de Lasarte, amb la col·laboració de Josep Marín i Maria Montaner]

PUIG I FERRETÉ, Ignasi M. (†); GINER MOLINA, Assumpta. *Índex codicològic del Viaje literario de Jaime Villanueva*. Barcelona, 1998. 208 p. (Memòries de la Secció Històrico-Arqueològica; XLIX)

Repertori de manuscrits catalans (1474-1620): Barcelona: Arxiu Històric i Biblioteca de Catalunya. Vol. I. Barcelona, 1998. 391 p. (Memòries de la Secció Històrico-Arqueològica; L) [Dirigit per Eulàlia Duran] [Compilació a cura de M. del Mar Batlle, Eulàlia Miralles, Maria Toldrà i Joan Tres]

Repertori d'exposicions individuals d'art a Catalunya (fins a l'any 1938). Barcelona, 1999. 414 p. (Memòries de la Secció Històrico-Arqueològica; LI) [Dirigit per Francesc Fontbona] [Compilació a cura d'Antònia Montmany, Montserrat Navarro i Marta Tort]

SOLANILLA I DEMESTRE, Victòria. *Tèxtils precolombins de col·leccions públiques catalanes*. Barcelona, 1999. 278 p. (Corpus Antiquitatum Americanensium, de la Unió Acadèmica Internacional)

Centre d'Art Romànic Català (ARCAT)

Directors: Joan F. Cabestany i Fort
M. Teresa Matas i Blanxart

L'ARCAT és un programa d'investigació que té l'objectiu de crear una base de dades per a l'anàlisi de l'art romànic català dels segles IX al XIII, tant des de la seva vessant arquitectònica i artística (escultura, pintura, arts sumptuàries i mobiliari litúrgic) com des de la histori-codocumetal.

Fins al mes d'abril de 1998, el nombre d'esglésies codificades de què disposem és 3.019 de les 4.000 que estimem que conté el corpus d'edificis religiosos romànics (segles IX-XIII) del patrimoni català. D'aquestes 4.000 esglésies, actualment la base de dades conté 200 edificis amb una àmplia informació, pràcticament completa, millorable amb publicacions recents i dades noves; 2.000 edificis amb una bibliografia elemental i una informació arquitectònica bàsica; 800 esglésies únicament inventariades, i 1.000 edificis per inventariar.

La finalitat del programa és assolir una informació òptima de les 4.000 esglésies, que tenen diferents nivells de conservació i categoria arquitectonicoartística que ens permeten aplegar-les en tres grups: 1.000 esglésies de funcionalitat complexa, 2.000 esglésies de planta

elemental i 1.000 esglésies desaparegudes, de les quals només es conserva informació documental.

A partir de l'abril del 1998 es va interrompre la introducció de tota nova dada a l'AS400, la qual cosa comportà una nova orientació en el camp de la investigació dins de la base de dades ARCAT. A partir d'aquest moment es va plantejar com a solució més òptima i més efectiva dirigir el treball dels ajudants d'investigació vers una recerca de fonts bibliogràfiques obtingudes a les biblioteques especialitzades i la revisió de les fonts documentals procedents d'arxius (actes de consagració i alguns altres documents).

Actualment, l'estat de la qüestió és l'inici de la verificació de les fonts bibliogràfiques procedents de la migració de l'AS400, previst per a inicis de setembre de 1999. Finalitzada aquesta tasca, ens complauria poder encetar definitivament la nova aplicació informàtica de l'ARCAT, amb tots els seus avantatges, i dirigir tot el nostre esforç vers la part del programa que estudiarà la part gràfica i planimètrica del projecte d'investigació ARCAT.

La tasca portada a terme en el curs 1998-1999 ha consistit en el que segueix:

1. *Estudi de fonts bibliogràfiques*

Enguany, el total de fonts bibliogràfiques estudiades per tal d'ampliar i com-

pletar l'anàlisi historicodocumental i arquitectonicoartístic dels edificis és 121.

2. Creixement del corpus d'edificis religiosos dels segles IX al XIII

Durant el curs 1998-1999 s'ha buidat informació d'un total de 1.077 esglésies. La informació extreta d'aquests edificis només ha estat possible dividir-la per comarques en el cas de les construccions analitzades per mitjà del buidatge dels cinc volums d'*Els castells catalans*. El total d'esglésies estudiades en els esmentats volums és 344, que, dividides per comarques, són: Alt Camp (6), Alt Empordà (25), Alt Penedès (19), Anoia (21), Bages (29), Baix Camp (3), Baix Ebre (3), Baix Empordà (17), Baix Penedès (8), Berguedà (22), Cerdanya (6), Conca de Barberà (19), Garraf (2), Garrutxa (28), Gironès (22), Montsià (1), Osona (36), Priorat (2), Ripollès (29), Selva (29), Tarragonès (4), Terra Alta (2), Vallès Occidental (6), Vallès Oriental (5).

3. Enriquiment dels diferents grups de documentació

La bibliografia consultada i el treball de camp realitzat han permès aportar informació d'un total de 1.077 esglésies.

4. Buidatge i introducció de documentació

Durant el curs 1998-1999 s'havia previst la revisió de tota la documentació

entrada dins la base de dades. La tasca de la documentalista (ajudanta d'investigació llicenciada en filologia clàssica) dins el període comprès entre setembre i novembre, moment en què deixà el lloc vacant, ha significat la revisió d'una part dels grups de documentació següents:

- Actes de consagració.
- Observacions a les actes de consagració.
- Documentació.
- Observacions a les actes de consagració.

5. Àrea d'anàlisi arquitectonicoartística: treball de camp

L'ARCAT ha dut a terme l'estudi i la comprovació *in situ* d'un total de 25 monuments: Sant Vicenç de Cardona, Santa Cecília de Montserrat, Santa Eulàlia de Provençana, Santa Maria de Bruçgers, Santa Maria de Bellvitge, Santa Maria de Gualter, Sant Pere de Ponts, Santa Maria d'Agramunt, Sant Pere de Serrallonga, Sant Crist de Balaguer, Sant Tomàs de Fluvià, Sant Miquel de Fluvià, Sant Jaume de Frontanyà, Sant Miquel de la Pobla de Lillet, Santa Maria de la Pobla de Lillet, Sant Pere de Montgrony, Sant Sadurn de Seix, Santa Creu de Castellbò, Sant Joan de l'Erm, Santa Maria de Castellbò, Sant Andreu de Castellbò, Santa Eugènia de Nerellà, Santa Eulàlia de Pi, Santa Maria de Talló i Sant Marcel de Bor.

6. Publicacions

CABESTANY I FORT, JOAN F. «Santa Cecília de Montserrat». *Circular dels Amics de l'Art Romànic* [Barcelona], núm. 179 (gener 1999), p. 4-6.

— «El castell alt-medieval». *Circular dels Amics de l'Art Romànic* [Barcelona], núm. 182 (abril 1999), p. 31-32.

CABESTANY I FORT, JOAN F.; MATAS I BLANXART, M. TERESA. «Advocació de sant Miquel a les capelles dels castells de la Marca del Gaià i del Penedès, segles x-xi.» *Lambard. Estudis d'Art Medieval* [Barcelona], vol. x (1998), p. 141-150.

7. Activitats acadèmiques

7.1. Organització de sessions científiques

Enguany, a causa de la impossibilitat de consultar i utilitzar la informació de la base de dades ARCAT, hem hagut d'interrompre el cicle *Problemes i suggeriments a la recerca i estudi de l'art i la història del romànic català* que el Centre d'Art Romànic Català (ARCAT) havia organitzat en els cursos passats. En un primer moment, s'havia previst la realització de la X Taula Rodona dedicada a «La iconografia de les portades des del Ripollès a Lleida» (per l'abril/maig de 1999).

7.2. Assistència a sessions científiques

— II Fòrum de Restauració de Monuments. Organitzat per la Fundació La

Caixa. Barcelona, 21-23 de setembre de 1998. Hi assistiren Joan F. Cabestany i Fort i M. Teresa Matas i Blanxart.

— XLII Assemblea Intercomarcal d'Estudiosos. Organitzada per l'Assemblea Intercomarcal d'Estudiosos. Sant Cugat del Vallès, 23-25 d'octubre de 1998. Hi assistiren M. Teresa Matas i Blanxart i Joan F. Cabestany i Fort, que presentà la comunicació «L'arquitectura del monestir de Sant Cugat en els segles xi i xii» (25 d'octubre).

— VI Col·loqui *Les canòniques catalanes. Arquitectura i art medieval*. Organitzat pels Amics de l'Art Romànic.

• Joan F. Cabestany i Fort: «Les canòniques agustinianes a Catalunya: la seva projecció religiosa, socioeconòmica i política, segles xi-xiv». Barcelona, 4 de novembre de 1998.

• M. Teresa Matas i Blanxart: «Centre d'Art Romànic Català (ARCAT): les possibilitats d'una anàlisi informatitzada de l'arquitectura de les canòniques». Barcelona, 4 de novembre de 1998.

• Annabel López i Gómez: «Aportacions a l'estudi de la canònica de Sant Miquel de Marmellar (història, arquitectura i pintura)». Barcelona, 5 de novembre de 1998.

— Curs per al coneixement de l'organització territorial de Catalunya, segles xi-xiii. Organitzat pel Centre Excursionista de Catalunya. Conferenciant: Joan F. Cabestany i Fort. Barcelona, 12,

19 i 23 de novembre i 3 i 10 de desembre de 1998.

— I Congrés d'Arqueologia Medieval i Moderna a Catalunya. Espais Urbans i Espais Rurals.

Organitzat per l'Associació Catalana d'Arqueologia Medieval i Moderna. Hi assistiren Joan F. Cabestany i Fort i M. Teresa Matas i Blanxart. Igualada, 13-15 de novembre de 1998.

— Primeres jornades europees «Educación y tecnologías en la sociedad de la información». Organitzades per la Facultat de Ciències de la Informació de la Universitat Complutense de Madrid i el Museu Intercomarcal d'Electrografia de Conca. Madrid, 19-21 de novembre de 1998. Hi assistiren Joan F. Cabestany i Fort i M. Teresa Matas i Blanxart.

— Sessió de treball organitzada pel Patronat de Santes Creus i l'Ajuntament d'Aiguamúrcia. Joan F. Cabestany i Fort pronuncià la conferència «Fundació i expansió de l'orde del Cister». Santes Creus, 22 de novembre de 1998.

— Tribuna d'Arqueologia, 1998-1999. Organitzada per la Direcció General del Patrimoni de la Generalitat de Catalunya. Barcelona, 2 de desembre de 1998. Joan F. Cabestany i Fort presidí la sessió.

— 16è Curset d'Arqueologia Medieval. Organitzat pel Consell Superior d'Investigacions Científiques (CSIC). El senyor Joan F. Cabestany i Fort presentà la conferència «Els castells termenats». Barcelona, 14 de desembre de 1998.

— Inauguració de l'exposició «Mallorca gòtica». Organitzada pel Museu Nacional d'Art de Catalunya (MNAC). Barcelona, 17 de desembre de 1998. Hi assistiren Joan F. Cabestany i Fort i M. Teresa Matas i Blanxart.

— Sessió de treball organitzada pel Museu d'Història de Sabadell. El senyor Joan F. Cabestany i Fort hi presentà la conferència «Catalunya romànica: castells». Sabadell, 21 de gener de 1999.

— Sessió de treball organitzada pel Collectiu Esparreguerí de Recerques. La senyora Annabel López i Gómez hi presentà la conferència «L'arquitectura romànica del Baix Llobregat». Esparreguera, 30 de gener de 1999.

— Inauguració de l'exposició «El tresor de Sant Pere de Rodes. Moneda, comerç i art a l'inici del segle XVI». Organitzada pel Museu Nacional d'Art de Catalunya (MNAC). Barcelona, 18 de febrer de 1999. Hi assistiren Joan F. Cabestany i Fort i M. Teresa Matas i Blanxart.

— Sessió de treball organitzada pel Museu d'Història de Sabadell. El senyor Joan F. Cabestany i Fort hi pronuncià la conferència «Catalunya romànica: parròquies». Sabadell, 18 de febrer de 1999.

— Sessió de treball. La senyora M. Teresa Matas i Blanxart hi pronuncià la conferència «Les peces romàniques i gòtiques del Museu d'Art de Girona». Girona, 13 de març de 1999.

— Inauguració de l'exposició «Sixena. El color de les pintures abans de l'incendi del 1936». Organitzada pel Museu Nacional d'Art de Catalunya (MNAC). Barcelona, 21 de març de 1999. Hi assistiren Joan F. Cabestany i Fort i M. Teresa Matas i Blanxart.

— Congrés d'Arqueologia Medieval. Organitzat per la Societat Espanyola d'Arqueologia Medieval. Valladolid, 21-25 de març de 1999. Hi assistiren Joan F. Cabestany i Fort i M. Teresa Matas i Blanxart.

— Inauguració de les noves sales romàniques i gòtiques del Museu Marès. Organitzada pel Museu Marès. Barcelona, 7 d'abril de 1999. Hi assistiren Joan F. Cabestany i Fort i M. Teresa Matas i Blanxart.

— Sessió de treball organitzada pel Museu d'Història de Sabadell. El senyor Joan F. Cabestany i Fort hi pronuncià la conferència «Catalunya romànica: monestirs i canòniques». Sabadell, 22 d'abril de 1999.

— Inauguració de l'exposició «La Barcelona gòtica. 750 anys de govern municipal». Organitzada pel Museu d'Història de la Ciutat. Barcelona, 13 de maig de 1999. Hi assistiren Joan F. Cabestany i Fort i M. Teresa Matas i Blanxart.

— Inauguració de la restauració de l'església de Sant Pere de Serrallonga. Organitzada pel Servei del Patrimoni Arquitectònic Local de la Diputació de

Barcelona. Alpens, 16 de maig de 1999. Hi assistiren Joan F. Cabestany i Fort i M. Teresa Matas i Blanxart.

— *Medii Aevi Penitensis Ars Sacra*. Organitzat per l'Institut d'Estudis Penedesencs.

• Joan F. Cabestany i Fort: «La torre-església de Sant Joan de Moja». Vilafranca del Penedès, 5 de juny de 1999.

• Joan F. Cabestany i Fort: «Monestirs i canòniques al Penedès, segles x-xiii». Vilafranca del Penedès, 5 de juny de 1999.

• M. Teresa Matas i Blanxart: «Aportació a l'estudi de tres peces d'art litúrgic conservades al Museu de Vilafranca». Vilafranca del Penedès, 6 de juny de 1999.

• Annabel López i Gómez: «Els elements ornamentals dels conjunts pictòrics romànics del Penedès». Vilafranca del Penedès, 6 de juny de 1999.

— Sessió de treball organitzada pels Amics de l'Art Romànic. La senyora M. Teresa Matas i Blanxart hi pronuncià la conferència «Les pintures de Sant Tomàs de Fluvià: anàlisi compositiua, estilística i iconogràfica». Torroella de Fluvià, 12 de juny de 1999.

— *Journées romanes. Les pèlerinages à travers l'art et la société a l'époque préromane et romane*. Organitzades per l'Associació Cultural de Cuixà. Codalet, 8-15 de juliol de 1999. Hi assistiren Joan F. Cabestany i Fort i M. Teresa Matas i Blanxart.

8. *Connexions amb el Centre d'Art Romànic Català (ARCAT)*

El Centre ARCAT està connectat amb:

- El Centre d'Informació i Documentació Científica (CINDOC).
- La Xarxa de Biblioteques dels Museus d'Art de Catalunya.
- La Biblioteca de la Facultat de Lletres de la Universitat de Girona.
- El Departament d'Història de l'Art de la Facultat de Geografia i Història de la Universitat de València.

Catalunya Carolíngia

Directors: Josep M. Font i Rius
Manuel Mundó i Marcet
Antoni Pladevall i Font
Manuel Riu i Riu

Les reunions del comitè amb els col·laboradors han estat quatre: 30 d'octubre i 21 de desembre de 1998 i 26 de març i 18 de juny de 1999. Els equips, que treballen per comtats, hi han exposat el curs de llurs treballs, han lliurat el material preparat definitivament i han discutit els problemes sorgits.

Els resultats obtinguts han estat els següents:

Comtats d'Osona i Manresa

Vol. IV. Darrera correcció de les proves ja compaginades. La correcció lingüística dels registres en català dels 1.880 do-

cuments editats ha comportat una tasca afegida insospitada, encara que totalment necessària, ja que no s'havia plantejat mai abans d'ara en cap diplomatarí català: l'adaptació correcta a la llengua moderna dels més de divuit mil noms propis llatins i sobretot gòtics i franco-germànics llatinitzats. Per a obtenir-ho, s'han hagut d'analitzar per grups lingüístics, comparar-ne les afinitats, resoldre els problemes gairebé un per un i establir unes normes provisionals sobre la grafia dels dits noms.

Comtats de Girona, Empúries, Peralada i Besalú

Vol.V. S'han reunit els 560 documents amb regest.

Comtat de Barcelona

Vol.VI. Els senyors Pere Puig, Ignasi Baiges i Rafel Ginebra han lliurat ja uns 900 documents dels 1.300 que es preveuen.

Comtats de Rosselló, Vallespir, Conflent, Capcir, Perapertusès i Rasès

Vol.VII, corresponent a tota l'antiga diòcesi d'Elna, a càrrec del senyor Pere Ponsich, que comprendrà uns 570 documents. Fins ara n'ha lliurat 355.

Publicacions

FONT I RIUS, J. M. «La recessió del dret comú a la península Ibèrica». A: *Pensament jurídic*. Barcelona: Universitat Pompeu Fabra, 1999, p. 95-106.

- «Les cartes de poblament medievals: Una visió de síntesi». A: *Territori i societat a l'edat mitjana*. Vol. II. Lleida: Universitat de Lleida, 1998, p. 11-17.
- *El municipi medieval català i la seva potestat normativa*. Vol. I. Barcelona: Fundació Noguera, 1999, p. 31-45.
- MUNDÓ, A. M. *Obres completes*. I: *Catalunya, 1: De la romanitat a la sobirania*, Barcelona: Curial: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1998. 629 p. + gravats. [Reedició de 56 treballs anteriors]
- ORDEIG I MATA, Ramon. *Les dotalies de les esglésies de Catalunya (segles IX-XII)*. Vol. II, segona part: *Introducció. Documents 121-276 (segle XI)*. Vic, 1997, p.165-310.
- PLADEVALL I FONT, Antoni. *Catalunya romànica*. Vol. XXVI: *Tortosa i les terres de l'Ebre*. Barcelona: Enciclopèdia Catalana, 1997. 469 p.
- *Catalunya romànica*. Vol. XXVII: *Visió de síntesi*. Barcelona: Enciclopèdia Catalana, 1998. 391 p.
- *Del romà al romànic. Història, art i cultura de la Tarraconense mediterrània entre els segles IV i X*. Barcelona: Enciclopèdia Catalana, 1999. 485 p.
- *La documentació i l'art medieval*. Barcelona, 1998. 44 p. [Discurs d'ingrés a la Reial Acadèmia de Belles Arts de Sant Jordi].
- *Santa Eugènia de Berga*. Vic, 1998. 100 p. (Monografies)
- *Taradell*. Vic, 1999. 80 p. (Monografies)
- *El Brull*. Vic, 1999. 70 p. (Monografies)
- PONSICH, Pere. *Catalunya romànica*. Vol. XXV: *El Vallespir, el Capcir, el Donasà, la Fenolleda, el Perapertusès*. Barcelona: Enciclopèdia Catalana, 1996. 440 p.
- RUI I RUI, Manuel. «Aportación de la arqueología medieval a la historia de España». A: *XXV Semana de Estudios Medievales*. Estella, 1998, p. 403-429.
- «Reflexiones sobre un valor añadido a las fuentes escritas de la Edad Media». *Homenaje a la profesora Carmen Orcástegui*. Saragossa, 1999, p. 1317-1323.
- «Incògnites del santoral femení a la Catalunya del segle x». *Analecta Sacra Tarraconensia*, núm. 71 (1998): *Miscel·lània en honor d'Àngel Fàbrega i Grau*, p. 671-675.

Repertori de manuscrits catalans del segle xvi (1474-1620)

Directora: Eulàlia Duran i Grau

La finalitat d'aquest projecte és confeccionar un repertori de manuscrits catalans del període del Renaixement escrits en qualsevol llengua, amb les dades codicològiques essencials, la identificació d'autors, els copistes i la datació. Cal tre-

ballar a les biblioteques catalanes en general i a les grans biblioteques foranes de l'Estat i de l'estranger. Pretén establir una continuïtat amb la producció medieval, més ben coneguda, i estudiar la continuació de la difusió manuscrita en una època en què la impremta, per raons de mercat i algunes més, no n'assumí la difusió. Alhora, pretén ésser una base sòlida per a estudis posteriors i edicions de textos.

El projecte es va iniciar l'any 1995 i s'hi ha treballat de manera contínua. El primer volum, dedicat a les biblioteques barcelonines, ha aparegut el novembre de 1998; es continua treballant en els fons de Barcelona i és previst lliurar el segon volum el gener de 2000. Aquest volum contindrà la descripció d'uns dos-cents manuscrits de la Biblioteca Universitària de Barcelona i de la Biblioteca Pública Episcopal de Barcelona.

Publicacions

BATLLE, M. M. *Patriotisme i modernitat a la fi del comte d'Urgell*. Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1999.

DURAN, E. «Les perplexitats de Joan Fuster». *Caplletra*, núm. 24 (1998), p. 117-124.

DURAN, E. [dir.]; BATLLE, M. M.; MIRALLES, E.; TOLDRÀ, M.; TRES, J. [comp.] *Repertori de manuscrits catalans (1474-1620)*. Vol. I. Barcelona: IEC, 1998.

MIRALLES, E. «Antoni Viladamor i el

seu entorn familiar: notes biogràfiques». *Pedralbes*, núm. 17 (1997), p. 88-119.

MIRALLES, E.; TOLDRÀ, M. «La tradició manuscrita de l'obra de Francesc Tarafa: biblioteques barcelonines (I)». *Anuari de Filologia*, vol. 20, secció C / núm. 8 (1997), p. 43-78.

S'han dut a terme també unes quantes recensions de textos relacionats amb la literatura en l'època del Renaixement en revistes com ara *Arxiu de Textos Catalans Antics*, *Llengua i Literatura* i *Boletín de la Real Academia de Buenas Letras de Barcelona*.

Recerca Arqueològica a Guissona

Directors: Josep Guitart i Duran
Joaquim Pera i Isern

Com a membre del consorci Patronat d'Arqueologia de Guissona, conjuntament amb l'Ajuntament de Guissona, el Consell Comarcal de la Segarra, la Diputació de Lleida, la Universitat Autònoma de Barcelona i l'associació Amics de Iesso (Guissona), l'IEC ha prosseguit la seva col·laboració en la recerca arqueològica de la ciutat romana de *Iesso*.

La campanya desenvolupada l'estiu de 1998 va prosseguir l'excavació de la gran *domus* construïda en època d'August, començada a excavar el 1996.

El gener de 1999 la Direcció General X de la Comissió Europea, en el marc de la convocatòria del programa Raphaël, aprovà el finançament del projecte presentat pel Patronat amb el títol *Urbanitas. Un modelo de desarrollo cultural y turístico de las ciudades antiguas*. En el projecte, liderat pel Patronat d'Arqueologia de Guissona, hi participen també la Universidade do Minho (Braga, Portugal), responsable de les excavacions a la ciutat romana de *Bracara Augusta*; la Universitat de Roma La Sapienza (Roma, Itàlia), responsable de les excavacions a la ciutat romana de *Peltuinum*, i el Museu de la Conca Dellà (Isona), responsable de l'arqueologia de la ciutat romana d'*Aeso*.

Al jaciment de *Iesso*, el desenvolupament d'aquest projecte en les tres properes anualitats (del 1999 al 2001) comportarà unes àmplies campanyes d'excavació, a més de les tasques corresponents de consolidació i museïtzació de les restes antigues que es vagin posant al descobert en el parc arqueològic de Guissona.

Forma Orbis Romani (FOR) - Tabula Imperii Romani (TIR)

Director: Josep Guitart i Duran

Aquest projecte pren com a fita la reconstrucció històrica dels territoris dels centres del món antic a partir de l'elaboració d'un seguit de volums. Cada volum inclou, d'una banda, un mapa a escala 1:25.000 en què s'ubiquen els jaciments d'època romana i les referències geogràfiques antigues i, de l'altra, la descripció de tots els punts cartografiats i un estudi topograficoarqueològic del conjunt.

Aquest curs s'ha treballat paral·lelament en l'elaboració dels fulls corresponents a *Baetulo* (Badalona), *Iluro* (Mataró) i el Baix Penedès.

Pel que fa al full de *Baetulo*, s'han revisat i informatitzat les fitxes, s'ha preparat la cartografia i es troba en curs el procés d'interacció i anàlisi de les dades.

Del full d'*Iluro* se'n van elaborant les fitxes.

El volum del Baix Penedès s'emmarca dins del projecte més ampli titulat *Estudi del paisatge arqueològic antic de la Cossetània oriental* i constituirà la plasmació d'una part dels resultats. Se n'han redactat i informatitzat les fitxes, s'ha efectuat la cartografia pertinent i l'estudi de la informació ja ha permès delinear un dels eixos de les conclusions.

La preparació dels volums de *Baetulo* i del Baix Penedès es troba en un nivell de desenvolupament similar i a tocar de la seva fi; la metodologia de treball sistematitzada i experimentada amb el primer ha fet possible la intensificació de la feina destinada a l'edició

del full del Baix Penedès, tot just incorporat al projecte l'any acadèmic anterior.

Per la seva banda, l'inici del full de *Barcino* ha estat ajornat fins a la signatura del conveni pertinent amb el Servei d'Arqueologia de l'Ajuntament de Barcelona.

Tot seguit detallem l'estat de desenvolupament de cada full.

Full de *Baetulo*

- S'ha portat a terme i s'ha acabat la informatització de les fitxes —redactades en anys anteriors.

- S'ha continuat i s'ha finalitzat la informatització de les dades cartogràfiques. És a dir, els jaciments han estat situats sobre la base cartogràfica de l'Institut Cartogràfic de Catalunya a partir de llurs coordenades geogràfiques —prèviament determinades *in situ* amb GPS— i del tractament de la informació amb els programes AUTOCAD i ArcView.

- Es troba en curs el procés d'interacció i estudi de les dades que permetrà d'interpretar-les i redactar les conclusions. D'una banda, hom analitza consultes temàtiques efectuades a la base de dades que emmagatzema les fitxes. De l'altra, s'elaboren mapes temàtics amb el programa ArcView i mitjançant la interrelació entre coordenades geogràfiques i diverses dades contingudes a les fitxes informatitzades.

Full del Baix Penedès

Les tasques de preparació d'aquest full han estat continuades de manera prioritària i intensiva. S'hi segueixen tres línies d'investigació: l'estudi dels jaciments arqueològics, l'estudi de la xarxa de camins i parcel·lari i l'estudi del paisatge antic prenent com a base anàlisis pol·líniques.

El nivell de desenvolupament de cadascuna d'aquestes línies és el següent:

1. *Estudi dels jaciments arqueològics*

S'ha continuat i s'ha finalitzat tot el procés d'elaboració de fitxes de jaciments:

- Tasques de compilació d'informació de cada jaciment: s'han continuat les visites als jaciments i també a museus i col·leccions particulars que en conserven materials per tal de comprovar i ampliar la informació bibliogràfica i inèdita recollida durant l'any acadèmic anterior.

- Redacció de les fitxes.

- Informatització de les fitxes.

També s'ha desenvolupat i acabat tot el procés de cartografia dels jaciments:

- Determinació de les coordenades geogràfiques dels jaciments.

- Informatització de les dades cartogràfiques.

2. *Estudi de la xarxa de camins i parcel·lari*

D'una banda, s'han portat a terme i s'han acabat un seguit de tasques amb relació a la compilació, la restitució i la informatització de la informació:

- Fotointerpretació i cartointerpretació: aquests estudis s'han desenvolupat a partir de la contrastació i l'anàlisi de diversa documentació i, un cop finalitzats, han permès reconstruir els traçats de la xarxa viària tradicional.

- Control de terreny: s'ha fet un seguiment sobre el terreny dels camins i dels traçats antics —l'interès dels quals havia estat assenyalat pels estudis de fotointerpretació i cartointerpretació— per tal d'enregistrar-ne les característiques físiques. Aquest seguiment, ja acabat, ha possibilitat documentar uns quants trams de camins antics.

- Restitució dels resultats sobre paper i sobre suport informàtic: la informació obtinguda ha estat restituïda a escala 1:25.000 sobre ortofotomapes de l'ICC en paper polièster, i també s'ha digitalitzat en AUTOCAD a fi de sobreposar-la a la base cartogràfica informatitzada de l'ICC mitjançant ArcView.

D'altra banda, s'han elaborat les conclusions d'aquesta línia de recerca.

L'anàlisi arqueomorfològica del conjunt dels elements morfològics restituïts ha permès definir diferents formes d'estructuració del territori i proposar-ne una seqüència evolutiva.

3. *Estudi del paisatge antic sobre la base d'anàlisis políuniques*

S'ha encarregat al Servei Científicotècnic de Gestió i Evolució del Paisatge

de la Universitat de Barcelona i es troba en curs.

Actualment, s'efectua el procés d'interacció i anàlisi de les dades que afecten tant els jaciments arqueològics com la xarxa de camins i el parcel·lari:

- S'han elaborat mapes temàtics amb el programa ArcView i mitjançant la interrelació entre les coordenades geogràfiques dels jaciments, diverses dades contingudes a la fitxa informatitzada de cada establiment i la restitució de la xarxa viària i del parcel·lari digitalitzada.

- S'ha iniciat el procés d'estudi d'aquests mapes amb vista a interpretar les dades i preparar-ne les conclusions.

Full d'Iluro

Actualment, es porta a terme la redacció de les fitxes. Hom preveu acabar-la abans de la fi de 1999.

Corpus documental de les relacions internacionals de la Corona d'Aragó

Directors: Maria Teresa Ferrer i Mallo
Manuel Riu i Riu

La finalitat del projecte és publicar en edició crítica els tractats internacionals de Catalunya i, després, de la Corona catalanoaragonesa a fi de pal·liar la dispersió actual de fonts, moltes de les quals són inèdites, i la molt diversa fia-

bilitat de les edicions existents. Cada tractat comptarà amb una introducció breu, destinada a ambientar-lo històricament i a estudiar les circumstàncies en què se signà. S'inicia en el segle XII i acaba a la mort de Ferran el Catòlic, el 1516.

Durant el curs 1998-1999, s'han revisat les publicacions noves i s'han afegit les dades als dossiers que ja teníem. D'altra banda, la senyora Maria Teresa Ferrer, aprofitant una estada a Pisa per participar en un congrés, en visita l'arxiu, hi veié la documentació que podia interessar per al projecte i en demanà microfilm.

S'ha continuat revisant la documentació de l'Arxiu de la Corona d'Aragó; concretament, les carpetes de pergamins 66-107, les quals contenen 2.289 pergamins i alguns més de «varis», que corresponen al regnat de Jaume I. A més, s'ha prosseguit la revisió dels registres de cancelleria del segle XIII. Atès que cal consultar-los en microfilm, es revisen els catàlegs antics dels registres i s'obté una fotocòpia, a partir del microfilm, dels documents que s'han localitzat prèviament a través dels catàlegs, que són molt complets per a aquesta època. Hom ha obtingut fotocòpia o microfilm dels pergamins que ja s'havien revisat i també dels registres que interessaven. És previst d'acabar aquesta tasca, que és molt lenta, entre els mesos d'octubre i novembre.

Els documents s'han anat escanejant a fi de procedir d'una manera més ràpida, però en el cas d'edicions antigues el resultat no és bo i s'hauran de copiar. S'han anat organitzant també els dossiers de cada tractat: la versió escanejada, les diferents versions publicades, la fotocòpia de l'original o els originals i els comentaris de la historiografia. Atès el grau de desenvolupament del projecte, és possible que se'n pugui publicar el primer volum durant l'any 2000.

Activitats i publicacions

- FERRER I MALLOL, M. TERESA. «Antecedenti e trattative per la pace del 1402 fra la Corona catalano-aragonesa e Genova: un tentativo per porre fine alla guerra di corsa». *Archivio Storico Sardo*, núm. XXXIX (1998): *Studi in memoria del Prof. Giancarlo Sorgia*, p. 99-138.
- «Transportistas y corsarios vascos en el Mediterráneo medieval. Las aventuras orientales de Pedro de Larrando (1406-1409)». *Itas Memoria. Revista de Estudios Marítimos del País Vasco*, núm. 2 (1998), p. 509-524.
 - «Les relacions entre Catalunya, Granada i el Magrib medieval». A: *L'islam i Catalunya*. Barcelona: Institut Català de la Mediterrània: Museu d'Història de Catalunya: Lunwerg Editores, 1998, p. 251-259.

- «Frontera, convivència y proselitismo entre cristianos y moros en los textos de Francesc Eiximenis y de san Vicente Ferrer». A: *Pensamiento medieval hispano. Homenaje a Horacio Santiago-Otero*. Madrid: CSIC: Junta de Castilla y León: Diputación de Zamora, 1998, p. 1579-1600. [Coord.: J. M. Soto Rábanos]
- «Ramon de Cardona, capità general de l'exèrcit guèlf i governador de Sardenya († 1338)». A: *La Sardegna e la presenza Catalana nel Mediterraneo. Atti del VI Congresso (III Internazionale) di Studi Catalani (Cagliari, 11-15 ott. 1995)*. Càller: CUEC, 1998, vol. 1, p. 57-82. [A cura d'E. P. Maninchedda]
- «Un aragonés consejero de Juan I y de Martín el Humano: Francisco de Aranda». A: *Aragón en la Edad Media*, vol. xiv i xv. Saragossa, 1999, p. 531-562. [Homenatge a la profesora Carmen Orcástegui Gros]
- «I mercanti italiani in terre catalane nel Basso Medioevo». A: *Archivio Storico del Sannio* [Incontro di Studi. Atti]. Vol. III: *Economia e Territorio nel Medioevo*. Barcelona: Institut Italià de Cultura, 1998, p. 41-101.
- «Le comunicazioni e gli scambi tra Pisa e Barcellona». Pisa: 1998. [Ponència presentada en el congrés «Pisani viri in insulis et transmari-nis regionibus potentes. Pisa come nodo di comunicazioni nei secoli

centrali del Medioevo. Convegno Internazionale di Studi»]

Riu, Manuel. «Reafirmació del poder feudal a la Catalunya Nova». A: *L'Islam i Catalunya*. Barcelona: Institut Català de la Mediterrània: Museu d'Història de Catalunya: Lunewerg Editores, 1998, p. 221-225.

La senyora Maria Teresa Ferrer ha participat en un col·loqui a la Universitat de París-Nanterre amb la ponència «La circulation des élites militaires: les chefs de guerre catalans en Italie (xive s.)». Col·loqui internacional *La circulation des élites européennes. Entre histoire des idées et histoire sociale*. París, 20-22 de maig de 1999.

Corpus de manuscrits il·luminats medievals de Catalunya (CMIMC)

Directors: Manuel Mundó i Marcet
Xavier Barral i Altet

La finalitat d'aquest projecte és dur a terme un corpus de manuscrits il·luminats medievals catalans que serà publicat dins la col·lecció «Memòries de la Secció Històrico-Arqueològica»

En aquest moment, el projecte està encara en una primera fase de recerca bibliogràfica i elaboració del fitxer de manuscrits il·luminats dels diferents arxius i biblioteques catalans o de fora,

que serà la base imprescindible per a l'estudi concret i la descripció de cadascun d'aquests manuscrits.

S'ha ordenat definitivament tota la informació que s'havia anat recollint. Tota aquesta documentació restarà completament a l'IEC a partir de la segona setmana de juny per tal que pugui ésser consultada.

Es va acabant de completar el buidatge específic de la bibliografia que oferiria més quantitat d'informació quant als manuscrits catalans il·luminats que es conserven en els diferents fons. Aquest buidatge ha generat una gran quantitat d'informació nova, sobretot a partir de bibliografia concreta dels manuscrits i de localització de nous exemplars, de manera que tant la bibliografia com el nombre de manuscrits ressenyats han augmentat considerablement. Això significarà una nova fase de recerca i ordenació d'aquesta nova informació que es pot alternar amb l'inici de l'estudi directe dels manuscrits.

S'ha confeccionat el document que servirà de catàleg general, que es va ampliant amb la nova informació recollida. Es tracta d'una eina de consulta, de manera que segurament serà modificat sovint.

Durant la propera etapa del projecte s'acabarà de fotocopiar la nova bibliografia referenciada i hom farà l'ordenació i el buidatge del material que encara resti.

Corpus Vitrearum Medii Aevi (CVMA)

**Directors: Manuel Mundó i Marcet
Xavier Barral i Altet**

La finalitat del projecte és la publicació en colors de tots els vitralls medievals existents a Catalunya, amb la documentació arxivística corresponent, i també dels que no s'han conservat.

Durant aquest curs, les reunions del comitè director amb els col·laboradors per grups s'han celebrat els dies 21 i 28 de desembre de 1998 i 15 de març, 14 d'abril i 4 de maig de 1999, a més d'uns altres contactes amb cadascun, els quals han exposat el curs de les tasques assignades.

Es treballa en l'estudi dels vitralls que han de figurar en el volum v i darrer, amb Santa Maria de Cervera, la rosassa de la catedral de la Seu d'Urgell, fragments del Museu de Vic i la documentació dels monuments que els han perdut. S'han descobert uns fragments notables de la rosassa de Sant Domènec de Girona amb motiu de la restauració dels edificis que actualment són la seu de la Universitat gironina.

S'ha treballat en la restauració de la rosassa de la Seu d'Urgell amb despesa a càrrec de Patrimoni de la Generalitat. S'ha intervingut també en la neteja de la gran rosassa de Santa Maria del Mar de Barcelona, a càrrec del mateix Patrimoni.

El senyor Joan Vila-Grau redacta la descripció iconogràfica i fa l'anàlisi tècnica de tot el material recollit en el treball de camp realitzat a Cervera i a la Seu d'Urgell en la campanya anterior. Juntament amb el senyor Antoni Vila i Delclòs analitza les restauracions i les reparacions sofertes i llur època.

L'equip documentalista ha lliurat 116 documents relatius als vitralls, als artistes i als artesans intervinguts a Cervera, que són examinats per l'equip tècnic. Continua la recerca laboriosa de la documentació sobre els perduts de la seu de Lleida (en bona part ja lliurats) i alguns més de la ciutat de Barcelona i del Maresme.

Activitats i publicacions

Els senyors Manuel Mundó, Xavier Barral i Joan Vila-Grau assistiren a l'*Stained Glass as Monumental Painting. XIXth International Colloquium*. Cracòvia, 1998.

El senyor Antoni Vila i Delclòs ha assistit al IIIe Forum International sur la Conservation et la Technologie du Vitrail Historique. Friburg (Suïssa), 23-28 de juny de 1999.

S'ha col·laborat en l'*Oxford illustrated history of western art* amb una fotografia de la taula de vitraller del segle XIV de la catedral de Girona.

ALCOY, Rosa. «Un *Decretum Gratiani* vaticà i la pintura catalanoblear a

l'entorn del 1300». A: *Miscel·lània en homenatge a Joan Ainaud de Lasarte*. Vol. I. Barcelona, 1998, p. 307-325.

— «Els vitralls gòtics a Catalunya». A: *La pintura gòtica. La pintura antiga i medieval*. Barcelona: Isard, 1998.

BARRAL I ALTET, Xavier. «Gènesi d'una miscel·lània per a Joan Ainaud de Lasarte». Barcelona: Isard, 1998, p. 7-8.

— *Le monde roman*. Colònia: Taschen, 1998. 200 p.

— *Josep Pijoan. Del salvament del patrimoni artístic català a la història general de l'art*. Barcelona: IEC, 1999. 40 p.

BARRAL I ALTET, Xavier [dir.]. *Art de Catalunya. Ars Cataloniae*. 6 v. Barcelona: Isard, 1998-1999.

Banc de dades de monedes catalanes

Director: Miquel Crusafont i Sabater

L'any 1998 la Secció Històrico-Arqueològica destinà una dotació per a la realització del projecte detallat d'aquest programa. El desembre del mateix any, el senyor Miquel Crusafont lliurà el text del projecte.

L'any 1999, l'Institut d'Estudis Catalans acordà dotar el programa. Aquesta dotació s'incrementà després

lleugerament en incorporar-hi les tasques d'assessorament científic que duu a terme la Societat Catalana d'Estudis Jurídics. D'acord amb el projecte presentat, hom contractà la senyora Anna M. Balaguer per a les tasques de definició dels documents bàsics, inici de les incorporacions de materials i assessorament i accés a les dades.

Durant el mes de juny s'han iniciat aquests treballs amb consultes sobre els documents bàsics (fitxes, reglament d'accés, camps que s'han d'abastar) i per a la informatització de la informació.

El pla de treball preveu l'entrada de materials a partir del mes de juliol i fins a final d'any i l'equipament a partir del moment que es disposi d'espai en el nou edifici.

Corpus d'argenteria catalana medieval: l'obrador de Girona

Directora: Núria de Dalmasas i Balañà

A partir dels llistats bibliogràfics obtinguts en el treball realitzat durant l'any 1998, s'ha procedit a l'anàlisi total de les notícies de les revistes següents:

— *Anales del Instituto de Estudios Gerundenses* (vol. 1-28, anys 1946-1978).

— *Annals de l'Institut d'Estudis Gironins* (vol. 25-38, anys 1979-1997).

— *Revista de Girona* (vol. 1-19, anys 1876-1895; núm. 1-74, anys 1955-1975).

— *Revista de Girona* (núm. 75-187, anys 1976-1998).

Les notícies recollides són breus, però el contingut dona informació amb relació a obres existents en el moment de la publicació, fent referència a fonts documentals d'arxiu sobre aspectes generals o concrets de l'orfebreria realitzada, o no, als tallers gironins i donant-ne alguna imatge gràfica. Són obres que es troben, però, a les parròquies o als museus de la ciutat de Girona i per tota la comarca del Gironès.

Paral·lelament, s'han iniciat la recerca de fonts d'imatge històrica de l'Arxiu Mas de Barcelona, corresponent a les campanyes dels senyors Mas i Gudiol fetes dins del primer quart del segle xx, i la comparació d'aquestes amb la realitat de les parròquies.

Arnau de Vilanova, obres traduïdes al grec

Director: Manuel Mundó i Marçet

La finalitat d'aquest projecte és l'edició i el comentari de les nou obres espirituals traduïdes al grec, dins del projecte de les *Obres espirituals* d'Arnau de Vi-

lanova de la Unió Acadèmica Internacional.

Joan S. Nadal continua treballant en l'edició dels textos, ara amb la revisió que n'acaba de fer sobre el manuscrit de Sant Petersburg un professor italià que s'hi ha desplaçat. Nadal en té avançat el comentari crític i filològic, tot esperant el comentari històric que n'ha de fer Miquel Batllori.

Fonts municipals per a l'estudi del mercat urbà de cereals a Catalunya (segles XIV i XV)

Director: Antoni Riera i Melis

Finalitats del projecte

1. Reunir la documentació municipal relativa a la regulació dels mercats cerealistes locals pels consistoris conservada als arxius catalans, fer-ne el registre i editar-la.

2. Delimitar les aportacions del consell i de la iniciativa privada en l'abastament cerealista de les ciutats, tant en les èpoques de normalitat com en les de mancança.

3. Establir amb precisió la cronologia de les crisis frumentàries i de les bones collites a Catalunya, relacionant-les amb el context internacional, per tal de distingir les específiques de les genèriques.

4. Analitzar els mecanismes creats pels consistoris per a incrementar l'oferta de gra en les èpoques d'escassetat i per a reduir-ne els estocs en els anys d'abundor.

Avanç del projecte durant el període comprès entre l'octubre de 1998 i el juny de 1999

Durant els darrers mesos, el senyor Joan Josep Cáceres ha continuat, sota la direcció del senyor Antoni Riera, la consulta de les extenses i riques sèries de l'Arxiu Històric de la Ciutat de Barcelona. S'han buidat sistemàticament els volums 1-10 del *Llibre del Consell*, corresponents al període 1301-1327, i els volums 1-14 de les *Deliberacions*, que comprenen del 1433 al 1462. Simultàniament, s'han transcrit els documents relatius al mercat urbà de cereals continguts als volums 11-23 del *Llibre del Consell*, que cobreixen el segon terç del segle XIV.

El resultat de la recerca ha estat la redacció d'uns dos-cents cinquanta registres de documents inèdits i la transcripció d'uns cent cinquanta més.

El senyor Antoni Riera ha incorporat una bona part de la informació obtinguda a l'article «*Panem nostrum quotidianum da nobis hodie*. Los sistemas alimenticios de los estamentos populares en el Mediterráneo noroccidental en la Baja Edad Media», VIII Semana de Estudios Medievales de Nájera, Logroño, 1998, p. 25-46.

Corpus Inscriptionum Latinarum II

Director: Marc Mayer i Olivé

Durant el curs 1998-1999, els treballs de redacció del Corpus Inscriptionum Latinarum II, dedicats al *Conventus Caesaraugustanus*, han progressat de la manera esperada. S'ha avançat en la redacció de la Rioja i de Sòria, i en especial s'ha augmentat el corpus de la Rioja amb més d'un centenar d'inscripcions sobre ceràmica procedents del jaciment arqueològic de La Maja a Calahorra.

Paral·lelament, s'ha posat al dia el corpus de Navarra i en el moment actual s'espera l'entrada en redacció del de la província de Saragossa.

Pel que fa a les *Inscriptions romaines de Catalogne*, el volum v està gairebé enllestit, a reserva de la introducció d'un conjunt important d'inscripcions novament trobades a Empúries.

S'ha publicat el volum III de la *Sylloge epigraphica Barcinonensis* i hom va recollint material per al IV.

L'equip s'ha ocupat també de les tasques organitzatives del XII Congrés Internacional d'Epigrafia Grega i Llatina, que tindrà lloc a Barcelona del 3 al 8 de setembre de l'any 2002.

En el marc de la col·laboració amb el Museu de Split (Croàcia) i amb la Universitat de Macerata (Itàlia), s'ha continuat l'elaboració del corpus de les

inscripcions de Narona (Vid. Metkovic), el primer volum del qual sortirà a la tardor de 1999.

Estudi del paisatge arqueològic antic a la Cossetània oriental

Director: Josep Guitart i Duran

Els treballs d'arqueologia desenvolupats arran de les obres de construcció de l'autopista A-16 van posar de manifest l'interès arqueològic de la zona oriental de la *regio Cossetana* i la conveniència d'aprofundir el coneixement de la seva història, alhora que de potenciar la difusió i l'aprofitament social de les restes del seu passat. Tot plegat va motivar el plantejament del projecte *Estudi del paisatge arqueològic antic a la Cossetània oriental*, que actualment es troba en desenvolupament.

La recerca es concreta a la comarca del Baix Penedès i al municipi de Castellet i la Gornal de l'Alt Penedès, una àrea fins ara poc treballada i clau per a la comprensió del conjunt de la regió, i s'emmarca dins d'una forquilla cronològica que comprèn des de la protohistòria fins a l'antiguitat tardana.

Per tal d'atendre i integrar els diversos factors, tant humans com naturals, que configuraren el paisatge arqueològic, l'estudi pren com a objectius el poblament antic, l'estructuració del ter-

ritori per l'home i l'evolució de les característiques físiques del paisatge.

Aquest projecte ha estat vinculat amb el de la *Forma Orbis Romani*, que es proposa la reconstrucció històrica de diferents territoris del món romà. Així, una part de la recerca es plasmarà en la publicació del volum corresponent al Baix Penedès de la *Forma Orbis Romani*. Això permetrà una major difusió internacional dels resultats del projecte i la comparació amb els de més territoris del món romà.

El desenvolupament del projecte s'estructura en dues fases. La primera, que s'ha portat a terme durant el curs 1998-1999, ha consistit en l'estudi arqueològic del conjunt del territori. La segona, que començarà l'octubre de 1999, comportarà, d'una banda, la prospecció arqueològica intensiva d'un seguit de jaciments i estructures agràries i territorials, que ja han estat triats atenent els resultats de la primera part de l'estudi; i, de l'altra, la verificació i la delimitació amb sondatges d'alguns jaciments i estructures agràries i territorials seleccionats.

Detallem tot seguit les tasques realitzades fins al moment en el marc de la primera fase o estudi de conjunt del territori. Per tal d'assolir els tres objectius anteriorment esmentats, s'han seguit tres línies d'investigació que han obtingut el nivell de desenvolupament detallat a continuació.

1. Estudi dels jaciments arqueològics

S'ha completat tot el procés d'elaboració de fitxes de jaciments, que ha comportat les tasques següents: la compilació d'informació de cada jaciment (s'han efectuat visites als jaciments i també a museus i col·leccions particulars que en conserven materials per tal de comprovar i ampliar la informació bibliogràfica i inèdita recollida durant l'any acadèmic anterior), la redacció de les fitxes i, finalment, la informatització d'aquestes amb una base de dades d'Access.

També s'ha desenvolupat i s'ha acabat tot el procés de cartografia: hom ha determinat les coordenades geogràfiques dels jaciments (que s'han pres sobre el terreny amb un GPS) i informatitzat les dades cartogràfiques (s'han col·locat els jaciments sobre una base cartogràfica de l'ICC a partir de llurs coordenades geogràfiques i del tractament de la informació amb els programes AUTOCAD i ArcView).

2. L'estudi de la xarxa de camins i parcel·lari

D'una banda, s'han portat a terme i s'han acabat un seguit de tasques en relació amb la compilació, la restitució i la informatització de la informació.

S'han fet estudis de fotointerpretació i cartointerpretació a partir de la contrastació i l'anàlisi de diversa documentació que, un cop finalitzats, han

permès reconstruir els traçats de la xarxa viària tradicional.

S'ha fet un seguiment sobre el terreny dels camins i dels traçats antics —l'interès dels quals havia estat assenyalat pels estudis de fotointerpretació i cartointerpretació— per tal d'enregistrar-ne les característiques físiques. Aquest seguiment, ja acabat, ha possibilitat documentar uns quants trams de camins antics.

Finalment, la informació obtinguda ha estat restituïda a escala 1:25.000 sobre ortofotomapes de l'ICC en paper polièster, i també s'ha digitalitzat en AUTOCAD a fi de sobreposar-la a la base cartogràfica informatitzada de l'ICC mitjançant ArcView.

D'altra banda, s'han elaborat les conclusions d'aquesta línia de recerca. L'anàlisi arqueomorfològica del conjunt dels elements morfològics restituïts ha permès definir diferents formes d'estructuració del territori i proposar-ne una seqüència evolutiva.

3. L'estudi del paisatge antic prenent com a base anàlisis pol·líniques

Encarregat al Servei Científicotècnic de Gestió i Evolució del Paisatge de la Universitat de Barcelona. Es troba en curs.

Actualment, es duu a terme el procés d'interacció i anàlisi de les dades que afecten tant els jaciments arqueològics com la xarxa de camins i parcel·lari.

S'han elaborat mapes temàtics amb el programa ArcView i, mitjançant la interrelació entre les coordenades geogràfiques dels jaciments, diverses dades contingudes a la fitxa informatitzada de cada establiment i la restitució de la xarxa viària i del parcel·lari digitalitzada. Darrerament, hom ha iniciat el procés d'estudi d'aquests mapes amb vista a interpretar-ne les dades i preparar-ne les conclusions.

La cova de l'Arbreda i els altres jaciments paleolítics de Serinyà (el Pla de l'Estany)

Director: Narcís Soler i Masferrer

En la línia d'actuacions a la cova de l'Arbreda, aviat s'hi podran reprendre les excavacions, un cop ja lliurada al Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya la memòria dels treballs dels anys 1996 i 1997. Les excavacions d'aquests dos anys a l'Arbreda només van consistir a actuar en els llocs on s'havien d'ancorar els pilars de la nova coberta que hi ha estat instal·lada i en uns altres punts on calia per assegurar la preservació del jaciment o millorar-ne l'aspecte per tal d'adequar-lo per a la visita, tot plegat en el marc de les instal·lacions del Parc de les Coves Prehistòriques de Serinyà. Aquest parc és obra del Consell Comarcal del Pla de

l'Estany, el major propietari del lloc. Julià Maroto i Narcís Soler hi han col·laborat com a arqueòlegs al costat de l'arquitecte Josep M. Ros, que ha dirigit l'obra.

El centre del parc serà el paratge del Reclau, on la coberta de l'Arbreda ha estat reemplaçada. Se n'ha fet una de nova a la cova del Reclau Viver, s'han millorat els accessos a aquests dos jaciments i a la cova de Mollet i s'hi ha construït un edifici de recepció que serà inaugurat l'estiu de 1999. Per tant, ara es continuaran els treballs arqueològics programats a la cova de l'Arbreda.

La segona línia del projecte és completar l'estudi i la publicació de les velles excavacions i dels materials de les coves prehistòriques de Serinyà, tant les del paratge del Reclau (cova del Reclau Viver, cova de Mollet, cova d'en Pau) com les de la Bora Gran d'en Carreres. En aquest sentit, hom ha continuat la tasca de preparació de la publicació anotada i comentada de l'obra de Pere Alsius i Torrent *El Magdalénico en Cataluña*, que aviat estarà enllestida, i d'inventari i classificació de materials de la cova del Reclau Viver i de la Bora Gran d'en Carreres per anar preparant les monografies d'aquests dos jaciments.

Societats filials

Amics de l'Art Romànic

JUNTA DIRECTIVA

President:	JOAN F. CABESTANY I FORT
Vicepresidenta:	M. TERESA MATAS I BLANXART
Secretària:	GUADALUPE MIRAS I BERNAL
Tresorera:	ÀNGELA MAJÓ I RAIS
Vocals:	JOSEP M. DOMINGO I ABADIA ROSA ALCOY I PEDRÓS PERE BESERAN I RAMON JORDI CAMPS I SÒRIA FERNANDO LANDA I MARTÍNEZ ELENA MARTÍNEZ I GAY M. JESÚS MUÑOZ I VILLEGAS MARIA PORTER I MOIX
Vocal delegat de Sabadell:	FELIU CARRERAS I VIDAL
Delegat de l'IEC:	ANTONI PLADEVALL I FONT
Nombre de socis:	475

La inauguració del curs es va portar a terme el dia 5 d'octubre de 1998 a la Sala Prat de la Riba de l'Institut d'Estudis Catalans i va anar a càrrec del senyor Prim Bertran i Roigé, que dissertà sobre el tema *Sant Ermengol d'Urgell. L'obra d'un bisbe del primer terç del segle XI*.

La delegació dels Amics de l'Art Romànic de Sabadell va inaugurar el curs el dia 15 d'octubre de 1998 a la sala d'actes del Museu d'Història de Sa-

badell, seu de la delegació, amb la mateixa lliçó i el mateix conferenciant.

Els dies 4, 5 i 6 de novembre de 1998 va tenir lloc el VI Col·loqui, organitzat pels Amics de l'Art Romànic i dedicat al tema *Les canòniques catalanes. Arquitectura i art medievals*. Les ponències i les comunicacions, presentades a la Sala Prat de la Riba de l'IEC, foren les següents:

— «L'origen del moviment canonical», per Antoni Pladevall i Font.

— «Les canòniques agustinianes a Catalunya: la seva projecció religiosa, socioeconòmica i política (segles XI al XIV)», per Joan F. Cabestany i Fort.

— «Diferències artístiques entre *ordo antiquus* i *ordo novus* en el món canonical agustiniana», per Josep Moran i Ocerinjauregui.

— «Guissona, una canònica agustiniana?», per Benigne Marquès i Sala.

— «L'escultura monumental de la canònica de Solsona», per Jordi Camps i Sòria.

— «Els Borrassà i les canòniques de Girona», per Francesc Ruiz i Quesada.

— «Les canòniques agustinianes del bisbat d'Urgell», per Manuel Riu i Riu.

— «Les canòniques del Rosselló: Serrabona», per Olivier Poisson.

— «Centre d'Art Romànic Català (ARCAT): les possibilitats d'una anàlisi informatitzada de l'arquitectura de les canòniques», per M. Teresa Matas i Blanxart.

— «La canònica de Sant Tomàs de Riudeperes», per Pilar Sendra i Bertran.

— «El claustre de l'Estany», per Pere Beseran i Ramon.

— «Les pintures de la canònica de Sant Miquel de Marmellar», per Anabel López i Gómez.

— «Les canòniques catalanes: la seva personalitat i projecció cultural se-

gons les dècimes apostòliques», per Prim Bertran i Roigé.

— «La canònica de Santa Maria d'Àneu: art i arquitectura», per Montserrat Pagès i Paretas.

— «L'arquitectura romànica a les canòniques agustinianes», per Joan-Albert Adell i Gisbert.

— «L'escultura romànica a les canòniques agustinianes», per Xavier Barral i Altet.

— «La canònica a l'ombra del castell: Santa Maria de Mur», per M. Teresa Vinyoles i Vidal.

— «L'escultura del segle XV a Santa Anna i la seva relació amb els mestres del claustre de la catedral», per Joan Valero i Molina.

— «La taula procedent de Santa Maria de Lluçà: algunes qüestions iconogràfiques», per Teresa Vicens i Soler.

— «La pintura romànica a les canòniques agustinianes», per Eduard Carbonell i Esteller.

— «Les canòniques agustinianes i l'època gòtica», per Rosa Alcoy i Pedrós.

— «La cultura de les canòniques agustinianes», per Manuel Mundó i Marcet.

El dia 17 de desembre de 1998 es va fer la presentació del volum X de la revista *Lambard. Estudis d'Art Medieval*, el qual inclou els articles que obtin-

gueren el Premi dels Amics de l'Art Romànic els anys 1994 i 1996, que són, respectivament, «El retaule de la Verge de l'Estrella de Tortosa. Introducció dels corrents italianitzants en la pintura de mitjan segle xiv a les terres de Tarragona», d'Antonio Conejo i da Pena, i «La darrera producció del taller de Lluís Borrassà. Una via per a l'aproximació a dos artistes: Lluç Borrassà i Pere Sarreal», de Francesc Ruiz i Quesada. El volum conté també articles de Pere Beseran i Ramon, Joan F. Cabestany i Fort, Maria Teresa Matas i Blanxart, Sandrine Víctor i Conxita Boncompte i Coll. La presentació, que es va fer a la Sala Prat de la Riba de l'IEC, anà a càrrec del senyor Esteve Mach i Bosch.

Al llarg del curs es portaren a terme quatre sessions de treball en les quals es pronunciaren conferències sobre diferents aspectes relacionats amb el món medieval. Les conferències, celebrades a la Sala Prat de la Riba de l'IEC, foren les següents:

— 8.2.99. *Noves intervencions arqueològiques a Sant Julià d'Altaura*, per Jordi Roig, Joan Manuel Coll i Josep Antoni Molina.

— 8.3.99. *Recerca arqueològica en un establiment siderúrgic del segle XI. La Fabregada (Sant Esteve de la Sarga, Pallars Jussà)*, per Marta Sancho.

— 3.5.99. *A l'entorn del tresor de Sant Pere de Rodes*, per Teresa Marot i Maria Clua.

— 7.6.99. *L'arquitectura del segle XIII. L'aproximació del gòtic*, per Josep M. Bracons i Clapés.

També s'han dut a terme nou sessions de treball de camp a diferents comarques catalanes: el Bages, el Barcelonès, el Baix Llobregat, el Gironès, la Noguera i l'Alt Empordà.

Per la seva part, la delegació de Sabadell ha fet nou sessions de treball de camp a l'Alt Urgell, l'Alt Empordà, el Barcelonès, l'Anoia, el Pallars Jussà, la Vall d'Aran i el Ripollès.

La delegació de Sabadell ha fet sis sessions de treball, en les quals s'han pronunciat les conferències següents:

— 19.11.98. *Audiovisual sobre visites d'art romànic*, per Lluís Fernández.

— 21.1.99. *Catalunya romànica: castells*, per Joan F. Cabestany i Fort.

— 18.2.99. *Catalunya romànica: parròquies*, per Joan F. Cabestany i Fort.

— 18.3.99. *Castell de Mur i Llimiana: entre el mite i la realitat*, per Albert Roig i Deulofeu.

— 22.4.99. *Aspectes d'arqueologia medieval. Monestirs romànics*, per Joan F. Cabestany i Fort.

— 6.5.99. *El romànic de la Vall d'Aran*, per Antoni Estapé.

Amics de l'Art Romànic ha col·laborat amb la Unió Excursionista

de Catalunya en la presentació del llibre *El romànic poc conegut de l'Alt Urgell*, dels senyors Eliseu Peidró i Josep San-salvador, que se celebrà el dia 16 d'octubre de 1998 als locals de la UEC de Sants.

Així mateix, ha col·laborat amb el Departament d'Estudis Medievals de la Institució Milà i Fontanals del Consell Superior d'Investigacions Científiques i l'Institut de Cultura Medieval de la Universitat de Barcelona en la celebració del XVI Curset d'Arqueologia Medieval, dedicat al tema *Balanç de quinze anys d'arqueologia medieval a Catalunya*. El curset es va portar a terme a la sala d'actes del CSIC entre els dies 9 i 16 de desembre de 1998 i s'hi desenvoluparen les conferències següents:

- «Aportació de l'arqueologia a la història de Catalunya», per Manuel Riu.
- «El poblament urbà. Viles i ciutats. La casa urbana», per Immaculada Ollich.
- «Organització del poblament rural», per Jordi Bolòs.
- «Les fortificacions urbanes», per Eduard Riu.
- «Els castells termenats», per Joan F. Cabestany i Fort.
- «Els palaus rurals i cases-fortes», per Juan Ignacio Padilla.
- «Els monestirs i esglésies que en depenen», per Albert López.

— «Les parròquies rurals», per Prim Bertran.

— «Les esglésies urbanes», per Albert Caixal i Xavier Fierro.

— «Arqueologia i tecnologia: balanç dels darrers anys», per Marta Sancho.

La delegació de Sabadell ha col·laborat en el *Curs d'arqueologia del territori romà del Vallès*, organitzat pel Museu d'Història de Sabadell, juntament amb la Societat Catalana d'Arqueologia i el Col·legi Oficial de Doctors i Llicenciats de Catalunya. Durant el curs, que tingué lloc al Museu entre els dies 23 de febrer i 25 de març de 1999, es pronunciaren les conferències següents:

- «El territori del Vallès en època romana: una aproximació històrica», per Oriol Olesti.
- «Els establiments romans a Sabadell», per Roser Enrich.
- «Patrimoni romà a Terrassa», per Domènec Ferran.
- «L'evolució del poblament romà cap a noves formes d'organització: l'exemple del vilatge tardoantic dels Mallols (s. v-vii)», per Joan Francès.
- «La villa romana de can Terres (la Garriga, Vallès Oriental). Projecte de recerca i dinamització cultural», per Sílvia Garriga, Montse Tenas i Lluís Vila.
- «Aspectes de la civilització romana a les aules de secundària», per Joan Carbonell.

— «Discordances i concordan-
ces entre l'epigrafia i l'arqueologia ro-
manes al Vallès», per Isabel Rodà.

El curset es completà amb dues
visites, a la vil·la romana de can Terrés
(la Garriga, Vallès Oriental) i a la vil·la
romana de la Salut (Sabadell, Vallès Oc-
cidental).

El president d'Amics de l'Art
Romànic, senyor Joan F. Cabestany,
pronuncià la conferència *Què ens ense-
nyen els fogatges?* amb motiu de l'As-
semblea General ordinària de la Societat
Catalana d'Estudis Històrics, a la Sala
Prat de la Riba de l'IEC, el dia 13 de
maig de 1999.

El president d'Amics de l'Art Ro-
mànic, senyor Joan-F. Cabestany, i la
vicepresidenta, senyora M. Teresa Ma-
tas, assistiren al II Fòrum de Restauració
de Monuments, organitzat per La Caixa,
a Barcelona, del 21 al 23 de setembre
de 1998.

El president d'Amics de l'Art
Romànic, senyor Joan F. Cabestany,
presentà la comunicació «L'arquitect-
ura del monestir de Sant Cugat en els
segles XI i XII» a la XLII Assemblea In-
tercomarcal d'Estudiosos, que tingué
lloc a Sant Cugat del Vallès del 23 al 25
d'octubre de 1998. Hi assistí també la
vicepresidenta dels Amics de l'Art Ro-
mànic, senyora M. Teresa Matas.

El president d'Amics de l'Art
Romànic, senyor Joan F. Cabestany, i la

vicepresidenta, senyora M. Teresa Ma-
tas, assistiren al I Congrés d'Arqueologia
Medieval i Moderna a Catalunya. Es-
pais Urbans i Espais Rurals, que es féu
a Igualada del 13 al 15 de novembre
de 1998.

El president d'Amics de l'Art
Romànic, senyor Joan F. Cabestany,
presidí la Tribuna d'Arqueologia 1998-
1999, que tingué lloc a Barcelona el dia
2 de desembre de 1998, organitzada per
la Direcció General de Patrimoni.

El president d'Amics de l'Art
Romànic, senyor Joan F. Cabestany, la
vicepresidenta, senyora M. Teresa Ma-
tas, i la secretària de l'entitat, senyora
Guadalupe Miras, assistiren a la sessió
inaugural de l'exposició «Mallorca gòti-
ca», que s'esdevingué al Museu Nacional
d'Art de Catalunya (MNAC) el dia 17 de
desembre de 1998; a la sessió inaugu-
ral de l'exposició «El tresor de Sant Pere
de Rodes. Comerç i art a l'inici del se-
gle XVI», que tingué lloc al Museu Na-
cional d'Art de Catalunya (MNAC) el
dia 18 de febrer de 1999; a la sessió
inaugural de l'exposició «Sixena. El co-
lor de les pintures abans de l'incendi
de 1936», que es féu al Museu Nacional
d'Art de Catalunya (MNAC) el dia 21 de
març de 1999; a la sessió inaugural de les
noves sales romàniques i gòtiques del
Museu Frederic Marès de Barcelona el
dia 7 d'abril de 1999, i a la sessió inau-
gural de l'exposició «La Barcelona gòti-
ca. 750 anys de govern municipal», or-

ganitzada pel Museu d'Història de la Ciutat, el dia 13 de maig de 1999.

El president, senyor Joan F. Cabestany, i la vicepresidenta, senyora M. Teresa Matas, representaren els Amics de l'Art Romànic en els actes organitzats amb motiu de la inauguració de la restauració de l'església de Sant Pere de Serallonga (Alpens, Osona) el dia 16 de maig de 1999.

El president, senyor Joan F. Cabestany, dissertà sobre «Els monestirs i canòniques al Penedès, segles x-xiii» en les sessions *Medii Aevi Penitensis Ars Sacra*, organitzades per l'Institut d'Estudis Penedesencs, a Vilafranca del Penedès, el dia 5 de juny de 1999.

La vicepresidenta, senyora M. Teresa Matas, dissertà sobre el tema «Aportació a l'estudi de tres peces d'art litúrgic conservades al Museu de Vilafranca» en les sessions *Medii Aevi Penitensis Ars Sacra*, organitzades per l'Institut d'Estudis Penedesencs, a Vilafranca del Penedès, el dia 6 de juny de 1999.

S'ha continuat publicant la *Circular* (núm. 176 a 184), que té com a finalitat servir de mitjà de comunicació amb els associats.

Cal esmentar també la celebració, el dia 25 de febrer de 1999, de l'Assemblea General ordinària, en la qual es van aprovar la memòria d'activitats del curs 1997-1998 i la gestió administrativa de la Junta Directiva, i, en compliment de l'acord pres en assemblea, es féu lectura dels socis de l'entitat que van traspasar en el transcurs de l'any anterior. A continuació se celebrà l'Assemblea General extraordinària per a la renovació de la Junta Directiva a causa de la dimissió del secretari, senyor David Dalmases i Pons. La Junta quedà estructurada de la manera relacionada a l'inici.

S'ha rebut la donació del fons fotogràfic d'edificis i obres romàniques catalanes del senyor Carles Granell i Campos durant el mesos de maig-juny de 1999.

Publicacions

Lambard. Estudis d'Art Medieval, vol. x.

Societat Catalana d'Estudis Hebraics

JUNTA DIRECTIVA

President:	EDUARD FELIU I MABRES
Secretari:	JORDI CASANOVAS I MIRÓ
Tresorer:	PERE CASANELLAS I BASSOLS
Vocals:	ESPERANÇA BARJAU I RICO PRIM BERTRAN I ROIGÉ JOAN FERRER I COSTA MANUEL FORCANO I APARICIO
Delegat de l'IEC:	MARIA TERESA FERRER I MALLOL
Nombre de socis:	68

El curs 1998-1999 s'ha caracteritzat per la continuació dels diversos treballs i projectes que havien començat en el curs anterior i s'ha concentrat en activitats interiors de recerca més que no pas en activitats amb projecció exterior.

Després d'un laboriós estudi de la qüestió, en el qual han intervingut uns quants membres de la Societat que són ara professors d'hebreu de la Universitat de Barcelona, ha estat presentada a la Secció Filològica —tal com ens havia demanat— una extensa «Proposta de transliteració i transcripció de l'hebreu en textos escrits en català» que recomana i raona àmpliament l'ús de quatre nivells de transcripció de l'hebreu, des del més rigorós (per als estudis filològics) fins al més simplificat (per als mitjans de comunicació).

També s'han introduït centenars de fitxes en la base de dades bibliogràfica sobre la història dels jueus de la Corona de Catalunya-Aragó i Provença, base per a la qual s'han elaborat uns índexs extremament detallats. Entre les revistes buidades en el curs d'aquest treball de recerca bibliogràfica, ja hi ha tots els volums (cent cinquanta) de la important *Revue des Études Juives* de París i un centenar de volums d'unes altres revistes d'història i de filologia.

El número 2 de la revista *Tamid*, que apareixerà a la tardor de 1999, inclourà els articles que segueixen:

— «El judaisme», per G. del Ohno.

— «Les excavacions arqueològiques del molí del Codina de Tàrraga.

Possible emplaçament de l'antiga sinagoga de la primera meitat del segle XIV», per J. Badias i O. Saula.

— «Textos historiogràfics sobre els jueus de Cervera (segle XV)», per J. M. Llobet.

— «Els jueus de Barcelona i el comerç marítim amb la Mediterrània oriental», per Y. T. Assis.

— «Quatre notes esparses sobre el judaisme medieval», per E. Feliu.

— «Dues notes d'epigrafia hebraica medieval», per J. Casanovas.

— «Sobre l'autenticitat del segell de Mossé ben Nahman de Girona trobat a la plana d'Acre», per M. Broshi i Y. Nir-El.

— «L'arameu del Talmud de Babilònia», per J. Ferrer.

— «Roni Someq: música d'Um Kulzum a Tel-Aviv» i «Notes bibliogràfiques», per M. Forcano.

L'elaboració d'aquest segon número de *Tamid* ha comportat la traducció de l'hebreu modern de dos articles

publicats originalment en revistes israelianes, d'alguns poemes d'un poeta israelià contemporani i d'uns quants textos hebreus medievals; la compilació d'una extensa bibliografia sobre l'arameu babilònic i sobre inventaris medievals de llibres hebreus, i la identificació dels llibres hebreus que són esmentats en uns protocols notariais de Peralada de 1389.

D'altra banda, la Societat ha emprès també la traducció d'una excel·lent i moderna gramàtica de l'hebreu bíblic publicada recentment per la Sheffield Academic Press: Van der Merwe - Naudé-Kroeze, *A biblical hebrew reference grammar*, que serà la primera gramàtica d'aquest tipus publicada mai en català.

Conferències

— *Els estudis bíblics i hebraics en l'època d'Internet*, per Pere Casanellas i Bassols. Barcelona, Facultat de Ciències de la Comunicació Blanquerna, 3 de juny de 1999.

Societat Catalana d'Estudis Històrics

El dia 13 de maig de 1999 se celebrà l'Assemblea General ordinària, amb les eleccions per a la renovació de la meitat de la Junta Directiva. El dia 9 de juny es reuní la Junta renovada i es féu l'elecció de càrrecs. La Junta ha quedat formada de la manera següent:

JUNTA DIRECTIVA

President:	GASPAR FELIU I MONTFORT
Vicepresident:	GENER GONZALVO I BOU
Secretària:	MÒNICA GONZÁLEZ I FERNÁNDEZ
Tresorer:	PERE MOLAS I RIBALTA
Vocals:	RAMON ARNABAT I MATA CORAL CUADRADA I MAJÓ ARMAND DE FLUVIÀ I ESCORSA CARME MOLINERO I RUIZ ORIOLEART I PIQUET MERCÈ RENOM I PULIT
Delegat de l'IEC:	ALBERT BALCELLS I GONZÁLEZ
Nombre de socis:	154

La Societat Catalana d'Estudis Històrics (SCEH) organitza fonamentalment conferències, debats i seminaris amb la participació de destacats especialistes del país i estrangers, i dinamitza així l'intercanvi de coneixements, de mètodes i d'experiències entre els investigadors. Edita també el *Butlletí de la SCEH*, de periodicitat anual.

La SCEH convoca també, dins del *Cartell de premis* de l'IEC, un premi per a estudiants per a un treball d'investigació, bibliografia o assaig sobre història dels Països Catalans. El premi, dotat

amb 100.000 pessetes, va quedar desert en la darrera edició.

Actes

El dia 2 de novembre tingué lloc la inauguració de curs amb una taula rodona sobre el tema «Problemes del català com a llengua en la investigació històrica», en la qual participaren Josep Fontana, Eva Serra, Antoni Riera, Jaume Sobrequés i Gaspar Feliu.

El dia 13 de maig, amb motiu de l'Assemblea General ordinària, el senyor

Joan F. Cabestany parlà del tema «Què ens ensenyen els fogatges?»

La Societat ha participat també, com cada any, en l'organització del curs anual de la Càtedra d'Estudis Medievals Comtat d'Urgell, de Balaguer, amb la

qual la SCEH té un conveni per mitjà de l'IEC.

Publicacions

Butlletí de la Societat Catalana d'Estudis Històrics, núm. ix (1998).

Societat Catalana d'Estudis Litúrgics

JUNTA DIRECTIVA

President:

ALEXANDRE OLIVAR I DAYDÍ

Secretari:

RAFAEL M. BOFILL I FRANSÍ

Vocals:

JOAN BELLAVISTA I RAMON

MIQUEL DELS SANTS GROS I PUJOL

CRISTINA GODOY I FERNÁNDEZ

Delegat de l'IEC:

MANUEL MUNDÓ I MARCET

Nombre de socis:

22

L'activitat corporativa de la Societat Catalana d'Estudis Litúrgics (SCEL) s'ha concretat aquest curs en les reunions de tardor i de primavera (59 i 60), celebrades els dimarts 15 de desembre de 1998 i 8 de juny de 1999, respectivament.

De les activitats científiques individuals dels membres i del seu ressò es destaquen la distinció concedida al senyor Sebastià Janeras per la col·lecció de textos «Clàssics del Cristianisme», publicada sota la seva direcció; la preparació del segon volum de la «Biblioteca Litúrgica Catalana», obra íntegrament de mossèn Miquel dels Sants Gros, i la presentació del primer volum de les *Obres completes* d'Anscari Manuel Mundó. D'altra banda, entre les actuacions pròpiament socials d'aquest curs cal esmentar la redacció dels articles que integra-

ran el volum IX de la *Miscel·lània Litúrgica Catalana* i la resolució d'algunes consultes científiques adreçades a la SCEL per membres i alguns altres consultants de l'estranger.

En les reunions reglamentàries s'ha informat sobre la preocupació d'algunes societats de l'Institut per la degradació constant del català com a llengua científica a causa de la pressió de l'anglès i de l'espanyol.

Conferències

— Francesc Bonastre: *L'stile antico i la seconda pratica a la música religiosa catalana del segle XVII*. Barcelona, 15 de desembre de 1998.

— Alexandre Olivar: *Un fragment de sacramentari gironí conservat a Heidelberg*. Barcelona, 8 de juny de 1999.

Societat Catalana d'Estudis Numismàtics

JUNTA DIRECTIVA

President:	MIQUEL CRUSAFONT I SABATER
Vicepresident:	LEANDRE VILLARONGA I GARRIGA
Secretària:	ANNA M. BALAGUER I PRUNÉS
Tresorer:	RAFAEL COMAS I EZEQUIEL
Vocal 1r:	JORDI VENTURA I SUBIRATS († gener de 1999)
Vocal 2n:	ANTONI TURRÓ I MARTÍNEZ
Vocal 3r:	JAUME BENAGES I OLIVER
Vocal 4t:	XAVIER SANAHUJA I ANGUERA
Delegat de l'IEC:	MANUEL RIU I RIU
Nombre de socis:	120

Aquest curs ha estat d'una activitat ben remarcable, sobretot pel que fa a les publicacions, a les col·laboracions i a l'assessorament.

Presentacions de publicacions

— Presentació de «Complements d'Acta Numismàtica».

El dia 26 de novembre es presentà el llibre de Leandre Villaronga *Les dracmes ibèriques i llurs divisors*, dins de la col·lecció «Complements d'Acta Numismàtica» que edita la Societat Catalana d'Estudis Numismàtics (SCEN). La presentació fou a càrrec del senyor Xavier Aquilué, director del Museu d'Empúries (Museu d'Arqueologia de Catalunya). L'acte se celebrà a la Reial

Acadèmia de Bones Lletres de Barcelona.

— Presentació del llibre *Les encunyacions ibèriques de Lauro*.

El dia 9 de febrer es presentà aquesta obra, els autors de la qual són M. M. Llorens i P. P. Ripollès. La presentació fou a càrrec del senyor L. Villaronga, que glossà l'obra i els seus mereixements. A continuació prengué la paraula M. M. Llorenç, que explicà alguns aspectes de la realització de l'obra. Aquest acte, convocat per iniciativa de la SCEN, se celebrà a la seu del Cercle Filatèlic i Numismàtic de Barcelona i comptà amb la participació de l'Associació Numismàtica de Sabadell i del Grup Numismàtic de Terrassa.

— Presentació de l'obra *Pesals monetaris de la Corona catalanoaragonesa*.

El dia 27 de maig es presentà aquesta obra, l'autor de la qual és M. Crusafont i Sabater. La presentació fou a càrrec del senyor Manuel Riu. L'acte se celebrà a la Sala Turró de la Reial Acadèmia de Medicina.

— Presentació d'*Acta Numismàtica*.

Al llarg del curs 1998-1999 s'ha preparat l'edició del volum 28 d'*Acta Numismàtica*, que conté quinze articles d'investigació, a més de les habituals seccions de «Troballes monetàries», «Recensions bibliogràfiques» i «Memòria de les activitats de la SCEN». La introducció és, en aquest volum, del senyor Miquel Crusafont i Sabater i tracta d'aspectes biogràfics del numismàtic J. Botet i Sisó.

Assemblea General ordinària

El dia 4 de maig se celebrà l'Assemblea General de socis, que transcorregué segons l'ordre del dia previst. En començar aquest acte, la secretària comunicà la defunció, el dia 16 de gener, del professor Jordi Ventura i Subirats, membre de la Junta Directiva de la Societat Catalana d'Estudis Numismàtics.

Atenció a consultes

Des de la SCEN s'han atès totes les consultes que ens han adreçat estudiosos de

la història de la moneda i també d'alguns camps més que s'hi relacionen. Farem esment de les més rellevants i, en especial, de les que han originat alguna classe d'informe.

Durant el primer trimestre, vam rebre una consulta del president de la Reial Acadèmia de Bones Lletres sobre una medalla de Ferran VI referent a la institució esmentada. La SCEN gestionà la cessió temporal d'un exemplar original per extreure'n una reproducció. També es redactà un informe explicatiu sobre la moneda bracteada de Monistrol de Calders, que hom acompanyà amb una fotografia ampliada de la peça i que, juntament amb un exemplar original, s'exposarà a l'Ajuntament d'aquella població. Hom facilità informació i material bibliogràfic sobre tècniques d'encunyació de medalles i la fotografia d'una medalla modernista de l'argenter sabadellenc J. Vilarrubias al senyor J. Garcia-Planes, que té en curs un estudi sobre el tema. S'atengué una consulta del Museu Puig de Perpinyà per a la classificació d'un tornès francès. També es va rebre en llarga entrevista el senyor J. Torres i Gros, amb consultes sobre un treball projectat sobre la moneda de Bellpuig. S'envià al senyor G. Förster, d'Alemanya, un informe sobre una moneda dels Reis Catòlics i informació bibliogràfica que ens sollicitava. Es realitzaren, a més, unes quantes gestions d'informació bibliogràfica per al Fitzwilliam Museum de Cambridge.

Ja dins de l'any 1999, ens arribaren una consulta del senyor J. C. Richard, del Centre Nacional de la Recerca Científica (França), sobre una moneda visigoda de Barcelona, i una altra del senyor S. Domènech Massip, de Vinaròs, sobre monedes i medalles carlines. Ens visità també el senyor M. Lorenzo Arrocha, de les illes Canàries, que demanà assessorament sobre la manera de muntar una exposició de monedes. Especialment laboriosa ha estat l'atenció a les consultes que ens ha adreçat el senyor E. Wuyts des de Bèlgica, que té en curs una tesi sobre medallística i que volia obtenir informació sobre el gravador Maura i alguns altres medallistes catalans i espanyols dels segles XIX i XX.

Col·laboracions amb els mitjans de comunicació

Com a continuació de la col·laboració de la SCEN en la filmació del vídeo *La moneda com a mirall del temps*, que promogué, l'any 1977, el Museu Puig de Perpinyà, ha sorgit la possibilitat de col·laborar en uns quants programes culturals televisius per a tractar de la moneda. La col·laboració entre el realitzador Felip Soler i el seu equip, d'una banda, i la SCEN, de l'altra, ha donat els resultats següents:

— El dia 19 de desembre es televisà, en el programa *Tarasca*, del Canal 33, un espai amb el títol «La moneda com a mirall del temps», dedicat a

la moneda catalana, en el qual hom entrevistà el senyor M. Crusafont i Sabater. El programa fou repetit el dia 21 del mateix mes.

— El bon resultat assolit propicià que el realitzador demanés de fer un altre programa dedicat a la moneda i sol·licités un guió per escrit. La petició fou atesa per la secretària de la SCEN, senyora Anna M. Balaguer, que lliurà el text inicial d'un guió sobre la moneda als comtats catalans. L'entrevista amb la senyora Balaguer i el material gràfic i numismàtic necessaris per a fer el programa foren filmats el dimarts 20 d'abril i van ser facilitats per la SCEN.

— També s'han facilitat al senyor Felip Soler i al seu equip un text base per a fer un guió sobre la moneda mallorquina, material gràfic i una sèrie d'orientacions amb vista a un altre programa que tenen en curs de preparació en col·laboració amb la televisió de Mallorca.

A finals d'estiu es lliurà el text de la nostra aportació al simposi «L'aportació cultural i científica de l'IEC (1907-1997)», celebrat el desembre de 1997. El títol era *De la numismàtica a la història de la moneda. La Societat Catalana d'Estudis Numismàtics* i fou realitzat per la senyora Anna M. Balaguer.

A la tardor fou lliurat el llistat de mots numismàtics i monetaris per a la revisió del *Diccionari de la llengua catalana* de l'IEC.

*Participació en congressos,
conferències i algunes altres activitats*

El mes de juliol se celebrà l'anunciat Congrés Nacional de Numismàtica a Lisboa, en el qual la SCEN fou convidada a participar. Hi presentaren comunicacions els senyors Leandre Villaronga, sobre novetats de la numismàtica antiga d'Hispania, i Miquel Crusafont i Sabater, que aportà noves dades dels coures visigots, i la senyora Anna M. Balaguer, amb un estudi sobre l'inici dels pesals monetaris a Castella i a Portugal. Les actes d'aquest congrés acaben d'ésser publicades.

El mes d'octubre se celebrà a Albacete el X Congrés Nacional de Numismàtica, en el qual participà la SCEN. Hi intervingueren els senyors Leandre Villaronga, especialment convidat pels organitzadors com a ponent a la taula

rodona sobre la seca d'Ikalkusken, i Miquel Crusafont i la senyora Anna M. Balaguer, que hi presentaren una aportació per a donar a conèixer una nova moneda del comtat d'Urgell.

La història de la moneda fou també present al Congrés Internacional Felip II i el Mediterrani, que se celebrà a Barcelona i a Roma entre el 23 de novembre i el 4 de desembre de 1998. El senyor Miquel Crusafont, com a especialista de la moneda, fou convidat a presentar-hi una síntesi sobre els aspectes monetaris del període.

El mes d'abril, el senyor Antoni Turró, convidat per l'Ajuntament de Balsareny, hi pronuncià una conferència sobre el paper moneda del Bages durant la guerra de 1936-1939, tema del qual és especialista.

Societat Catalana de Musicologia

JUNTA DIRECTIVA

President:	ROMÀ ESCALAS I LLIMONA
Vicepresident:	JOAQUIM GARRIGOSA I MASSANA
Secretari:	JOSEP MARIA GREGORI I CIFRE
Tresorer:	JORDI RIFÉ I SANTALÓ
Vocal 1r:	MONTSERRAT ALBET I VILA
Vocal 2n:	SERGI CASADEMUNT I FIOI
Vocal 3:	DANIEL CODINA
Vocal 4t:	FRANCESC CRESPI (Balears)
Delegat de l'IEC:	MANUEL MUNDÓ I MARCET
Delegat honorífic de l'IEC:	RAMON ARAMON I SERRA
Nombre de socis:	60

La nova Junta Directiva fou elegida per unanimitat i majoria absoluta en l'Assemblea General extraordinària del dia 29 d'abril de 1999.

Activitats i trobades generals

— Sessió informativocientífica a l'Aula del Museu de la Música de Barcelona. Els temes de què hom tractà a la primera part de la reunió van ser els següents: publicacions (actes, butlletí, monografies i col·leccions), acceptació de nous socis, línies de recerca i programa econòmic a termini mitjà. A continuació, la senyora Maria Carme Rusiñol i Pautas pronuncià una conferència sobre el tema *El classicisme musical en els villancets de Melcior Juncà*. 6 de novembre de 1998.

— Trobada general de socis a l'Aula del Museu de la Música de Barcelona. Els temes interns abordats en la primera part van ser els següents: informe de les publicacions, presència de la Societat Catalana de Musicologia (SCM) en la gestió del patrimoni musical català, presentació de nous socis i presentació del *Butlletí de la Societat Catalana de Musicologia*, núm. 4, 1997. Actes del II Simposi de Musicologia Catalana. *La musicologia a Catalunya. Propostes de futur*. A continuació, la senyora Maria Antònia Juan i Nebot presentà una comunicació sobre el tema «La classificació dels instruments musicals segons C. Sachs i E. von Hornböstel». 18 de març de 1999.

— Assemblea General extraordinària. L'ordre del dia fou el següent: modificació per la Junta de Govern dels punts de l'article 3 del Règim d'ordre intern, amb l'objectiu d'augmentar el nombre de vocals de la Junta de dos a quatre i eliminar la limitació sobre la reelecció dels membres de la Junta, i elecció de la nova Junta de Govern. Aula del Museu de la Música de Barcelona, 29 d'abril de 1999.

— Trobada musicològica a l'Aula del Museu de la Música de Barcelona. 25 de maig de 1999. L'ordre del dia fou el següent: informacions de caràcter intern, reestructuració de la comissió de publicacions i comunicació a càrrec de Romà Escalas i Llimona sobre «L'estudi dels instruments dels ministrers de la catedral de Salamanca. Una nova metodologia de re-

cerca interdisciplinària» (ponència presentada per R. Escalas, A. Barjau i V. Gibiat a la Cité de la Musique, París, 1998).

Propostes i acords de la Junta en les sessions anteriors

— Es nomena Ramon Aramon i Serra soci i delegat de l'IEC honorífic de la SCM.

— Es considera necessària la reestructuració de la comissió de publicacions, amb un responsable de les gestions i del seguiment.

— Es preveu amb vista al curs vinent la incorporació de socis adherits, d'acord amb les condicions expressades als Estatuts de la Societat.

— Segons els acords establerts en l'Assemblea General extraordinària del 29 d'abril, s'estableix el nou Reglament de règim intern.